

Yritysvastuulainsäädäntö uudistuu – yrityksille uusia velvoitteita selvittää ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia

Salla Tuominen
Partner, Head of Corporate,
Finland

Saara Sorvaniemi
Associate

Euroopan komissio julkaisi pitkään odotetun ehdotuksensa direktiiviksi yritysten kestävydestä ja asianmukaisesta huolellisuudesta (sustainability due diligence) helmikuussa 2022. Niin sanotun EU:n yritys vastuulainsäädännön tavoitteena on lisätä ihmisoikeuksien kunnioittamista ja ympäristönsuojelua sekä luoda yrityksille tasavertainen kilpailukenttä. Tavoitteena on myös välttää EU:n jäsenmaiden erilaisesta sääntelystä aiheutuvaa sääntelyn pirstaloitumista. Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö julkisti maaliskuussa 2022 arviomuistion, jossa hahmotellaan vaihtoehtoisia sääntelymalleja asianmukaisen huolellisuuden velvoitteen toteuttamiseksi kansallisessa lainsäädännössä sekä arvioidaan velvoitteiden vaikutuksia ihmisoikeuksiin, ympäristöön ja yritys kenttään.

Direktiiviehdotus EU:n yritys vastuulainsäädännöstä

Komission direktiiviehdotus velvoittaisi suurimmat yritykset luomaan selkeät prosessit omien, tytäryhtiöidensä ja vakiintuneiden liikekumppaneidensa toiminnasta aiheutuvien haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten

tunnistamiseen, ehkäisemiseen, lieventämiseen ja korjaamiseen sekä toteutettujen toimenpiteiden seurantaan. Näin yritysten johdolle asetettaisiin uudenlainen huolellisuusvelvoite. Johdon tulisi arvioida päätöksensä vaikutuksia kestävässä kehityksessä, eli vaikutuksia ihmisoikeuksiin, ilmastomuutokseen ja ympäristöön niin lyhyellä, keskipitkällä kuin pitkälläkin aikavälillä. Lisäksi johto olisi vastuussa direktiivissä säädettävän asianmukaisen huolellisuuden toteutumisesta ja valvonnasta. Uusi yritysvastuulainsäädäntö tulisi voimaan aikaisintaan 2024 ja sisältäisi siirtymäaikoja.

Direktiiviehdotus on herättänyt paljon keskustelua ja voidaankin olettaa, että lopullisen voimaansastuvan direktiivin sisältö poikkeaa komission ehdotuksesta. Direktiivin täytäntöönpanoon varattu aika tulee yrityksille tarpeeseen, sillä yritysten on lainsäädännön valmistelun seurannan lisäksi valmistauduttava niin oman liiketoimintansa kuin toimitusketjujensa osalta. Yritysten tulee joko huolehtia sääntelyn asettamien vaatimusten täyttämisestä tai ottaa riski vahingonkorvausvaatimuksista ja liikevaihtoon perustuvista sakoista.

Ketä ehdotus koskee?

Ehdotettu yritysvastuulainsäädäntö koskisi ensisijaisesti suurimpia yrityksiä. Direktiiviä sovellettaisiin:

- EU-alueella perustettuihin suuriin yrityksiin, joilla on keskimäärin yli 500 työntekijää ja yli 150 miljoonan euron maailmanlaajuinen liikevaihto;
- EU-alueella perustettuihin suuriin korkean riskin sektoreilla toimiviin yrityksiin, joilla on yli 250 työntekijää ja vähintään 40 miljoonan euron maailmanlaajuinen liikevaihto, josta vähintään 50 % koostuu tekstiili- ja jalkineiteollisuudesta, maa- ja metsätaloudesta, kalataloudesta, tai mineraalien ja fossiilisten raaka-aineiden hyödyntämisestä; ja
- EU-alueen ulkopuolella perustettuihin yrityksiin, joiden EU:ssa syntyvä liikevaihto on yli 150 miljoonaa euroa tai 40 miljoonaa euroa edellä luetelluilla korkean riskin sektoreilla.

Nykyisten arvioiden mukaan direktiiviehdotuksen soveltamisala kattaa noin 13 000 yritystä EU:ssa ja lisäksi 4 000 kolmansien maiden yritystä. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan noin 300 suomalaisyritystä työllistää yli 500 henkilöä, ja yli 250 henkilöä työllistäviä suomalaisyrityksiä on noin 80 ns. rikipitoisilla aloilla. Vaikka veloitteet eivät suoraan koske tätä pienempiä yrityksiä, ehdotettu direktiivi voi vaikuttaa niihin välillisesti, sillä direktiiviehdotuksen soveltamisalaan kuuluvilla yrityksillä olisi velvollisuus noudattaa asianmukaista huolellisuutta myös toimitusketjuissaan.

Lisäksi vaikutukset kohdistuisivat erityisesti korkean riskin sektoreilla toimiviin yrityksiin. Kun otetaan huomioon, että maa-, metsä- ja kalatalous työllistivät Suomessa vuonna 2020 noin 55 000 henkilöä, tekstiiliala noin 18 100 henkilöä ja louhinta-ala noin 6000 henkilöä, ehdotetulla direktiivillä olisi vaikutuksia merkittävään osaan työntekijöitä.

Mitä yrityksiltä edellytetään?

Soveltamisalaan kuuluvien yritysten olisi:

- Sisällytettävä asianmukainen huolellisuus kaikkiin yrityksen käytäntöihin ja laadittava vuosittain due diligence - ohjeistus, jossa kuvataan yrityksen lähestymistapa huolellisuusveloitteen noudattamiseen pitkällä aikavälillä

sekä menettelyohjeet työntekijöille ja tytäryhtiöille.

- Toimittava asianmukaisesti tunnistaakseen olemassa olevat ja mahdolliset haitalliset vaikutukset ihmis-oikeuksille tai ympäristölle niin omassa toiminnassaan, tytäryhtiössään kuin vakiintuneissa liikesuhteissaan.
- Ehkäistävä ja minimoitava mahdollisia haitallisia vaikutuksia. Tämä voi tarkoittaa mm. ennaltaehkäisevän toimintasuunnitelman laatimista ja täytäntöönpanoa, liikekumppanien sitouttamista sopimuksin, investointeja huolellisuusvelvoitteen toteuttamiseksi tai kohdennetun tuen tarjoamista pk-yrityksille, joiden kanssa yrityksellä on vakiintunut liikesuhde.
- Lopetettava toimintansa kaikki olemassa olevat haitalliset vaikutukset. Tähän voi sisältyä mm. korvausten maksaminen henkilöille tai yhteisöille, korjaavan toimintasuunnitelman laatiminen ja täytäntöönpano sekä liikekumppanien sitouttaminen sopimuksin yrityksen menettelyohjeisiin ja korjaaviin toimintasuunnitelmiin. Lisäksi liikesuhteen väliaikainen tai pysyvä päättäminen voi olla tarpeen, jos haitallisia vaikutuksia pidetään vakavina, eikä niitä voida muilla tavoin lopettaa tai lieventää riittävästi.
- Otettava käyttöön valitusmekanismi, joiden avulla asianomaiset henkilöt, ammattiliitot, työntekijöiden edustajat ja kansalaisyhteiskunta voivat tuoda esiin olemassa olevia tai mahdollisia epäkohtia.
- Valvottava toimintansa tehokkuutta ja julkaistava vuosittainen lausunto.

Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi suurimpien yritysten olisi lisäksi tehtävä suunnitelma sen varmistamiseksi, että niiden liiketoimintamalli ja strategia ovat yhteensopivia Pariisin ilmastopöytäkirjan ja 1,5 asteen ilmastotavoitteen kanssa.

Valvonta

Ehdotetun direktiivin noudattamisen valvonnasta vastaisivat kansalliset valvontaviranomaiset, joille annettaisiin valtuudet määrätä seuraamuksia kuten liikevaihtoon perustuvia sakkoja. Jos yritys ei noudata asianmukaista huolellisuutta ja tästä aiheutuu vahinkoa, vahinkoa kärsinyt taho olisi lisäksi oikeutettu vahingonkorvaukseen.

Vaatus yritysten vuosittaiselle raportoinnille on osa valvontamekanismia.

Sääntelyvaihtoehdot Suomessa

Nykyinen Suomen hallitusohjelma sisältää tavoitteen tehdä Suomesta yhteiskuntavastuun edelläkävijä ja hallitusohjelmaan sisältyykin selvityksen tekeminen yritysvastuulain säätämiseksi. Yksi osa tätä on työ- ja elinkeinoministeriön maaliskuussa 2022 julkaistu arviomuistio. Arviomuistiossa oli alun perin tarkoitus tarkastella sekä kansallista että EU-tasoa yritysvastuusääntelyä, mutta EU:n direktiiviehdotuksen viivästyminen johti siihen, että muistiossa on ehdotus voitu huomioida vain rajoitetulta osin.

Arviomuistiossa on käsitelty vaihtoehtoisia malleja kansalliselle yritysvastuulainsäädännölle:

- Kevyt sääntely: Kevyt asianmukaisen huolellisuuden sääntely olisi sisällön osalta avointa eikä sisältäisi tarkempia menettelysääntöjä mutta voisi sisältää raportointia sekä selvitysvelvoitteita tai ilmoituskanavasääntelyä.
- Keskitasoon sääntely: Keskitasoisessa asianmukaisen huolellisuuden sääntelyssä säädettäisiin laissa tarkemmin erityisesti suurimmilta yrityksiltä edellytettävistä toimenpiteistä vaikutusten tunnistamisen sekä

ehkäisy, lieventämisen ja lopettamisen osalta. Sääntelyyn kuuluisi raportointia ja valvontaa.

- Raskas sääntely: Raskaassa asianmukaisen huolellisuuden veloitteen sääntelyssä lähtökohtana olisi sääntelyn laajempi ulottuvuus toimintaketjussa yksityiskohtineen ja laaja soveltaminen eri kokoisiin yrityksiin sekä hallinnollisten, rikosoikeudellisten ja/tai vahingonkorvaus oikeudellisten seuraamusten sääntely.

Nykyinen komission direktiiviehdotus lienee edellä mainituista verrattavissa eniten viimeisimpänä esitettyyn raskaimpaan sääntelykategoriaan.

Huomioiden nyt käsillä oleva komission direktiiviehdotus ei olisi tarkoituksenmukaista, että eri EU-maissa olisi sisällöltään ja soveltamisalaltaan merkittävästi erilaisia sääntelyratkaisuja ennen EU:n laajuisen sääntelyn voimaantuloa. Lieneekin odotettavissa, että Suomessa lainsäädäntövalmistelua vietäisiin eteenpäin EU:n direktiiviehdotuksen perusteella, mikä sekin edellyttää merkittävää asianmukaisen huolellisuuden veloitteeseen liittyvien asiakokonaisuuksien selvittämistä, eikä omaa erillistä kansallista yritys vastuulainsäädäntöä laadittaisi ennen EU-direktiivin implementointia Suomen lainsäädäntöön.

Mitä tehdä seuraavaksi?

Nyt on oikea aika valmistautua yritys vastuulainsäädäntösuunnitelmiin tutustumalla direktiiviehdotukseen, arvioida sen valossa yrityksen omia ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia sekä käytäntöjä ja suunnitella tarvittavia muutoksia. Muutoksiin valmistautuminen kannattaa aloittaa esimerkiksi tekemällä riskianalyysi yrityksen toimitusketjuista ja ottamalla ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten arvioiminen osaksi yrityksen käytäntöjä ja sopimuksia. Yrityksen johdon tulee kiinnittää asiaan erityistä huomiota.

Vaikka monet yritykset huomioivat jo nyt kestävyuden osana toimintaansa, ehdotetun direktiivin täytäntöönpano tulee väistämättä aiheuttamaan kustannuksia, joihin on syytä varautua. Ehdotetut veloitteet edellyttäisivät yrityksiltä lisäresursointia ja investointeja monilta osin mm. due diligence -ohjeistuksen laatimiseen ja täytäntöönpanoon, oman toiminnan sekä toimitusketjujen uudistamiseen, sopimushallintaan jne.

Miten DLA Piper voi auttaa?

Gloaalien toimitusketjujen monimutkaisuus sekä kansainvälisten, alueellisten ja kansallisten sääntelyinstrumenttien viidakko voi olla haastava ympäristö vastuveloitteistaan huolehtivalle yritykselle. DLA Piperilla työskentelee lähes 11 000 henkilöä yli 40 maassa Amerikoissa, Euroopassa, Lähi-Idässä, Afrikassa sekä Aasian ja Tyynenmeren alueella. Kansainvälinen verkostomme on käytettävissä toimitusketjujen ja sääntelyveloitteiden kartoittamiseksi. Autamme yrityksiä navigoimaan nopeasti muuttuvassa sääntelyympäristössä, tunnistamaan riskit ja mahdollisuudet, tukemaan ihmisoikeuksia ja ympäristönsuojelua koskevien käytäntöjen kuten menettelyohjeiden ja valitusmekanismien kehittämisessä sekä päivittämään sopimuksia liikekumppaneiden kanssa.

Ota rohkeasti yhteyttä osakkaaseemme Salla Tuomiseen (salla.tuominen@fi.dlapiper.com ja +358 40 575 1547). Salla avustaa asiakkaitamme säännöllisesti erilaisissa yhtiöoikeudellisissa ja vastuullisuusasioissa ja toimii Pohjoismaiden edustajana DLA Piperin vastuullisuusasioiden ohjausryhmässä.